

AVRAM GALANTİ'NİN HAYATI ve ESERLERİNİN BİBLİYOGRAFYASI

RIFAT N. BALI

Avram Galanti, Moïse Franco ile birlikte Türkiye Yahudileri arasından yetişmiş ilk tarihçilerden biridir. İlk tarihçilerden olması sıfatının yanı sıra, Osmanlı ve Türkiye Yahudileri tarihi açısından yaptığı incelemeler ile de bu alanda bir öncü olmuş ve daha sonra bu yolda ilerleyen birçok tarihçi ve sosyal bilim araştırmacılarına da ışık tutmuştur.

Avram Galanti'nin gerek Türk Yahudileri ve gerekse Türk münevverleri arasındaki yeri ve önemi pek iyi anlaşılmamış olup bunun en belirgin bir göstergesi de yaşamı ve eserleri hakkında bugüne değin ciddi ve nesnel hiçbir incelemenin dilimize kazandırılmamış olmasıdır.^(*) Galanti hakkında yazılmış ciddi iki incelemeden ilki Yahudi tarihçi Abraham Elmaleh'in "*Le Professeur Abraham Galante sa vie et ses oeuvres*" (İstanbul 1946-1947, Nam Basımevi) olmuş, daha sonra daha ayrıntılı bir inceleme kendisi de Türkiyeli bir Yahudi olup 1961 yılında Amerika'ya göç etmiş olan Dr. Albert E. Kalderon ta-

(*) Bunun tek istisnası Boğaziçi Üniversitesi Tarih bölümü öğrencisi Neli Nil Kaspi'nin 1996 yılında hazırladığı mezuniyet tezidir. Tezden bir kopya veren Nil Kaspi'ye teşekkür ederim.

rafından yapılmış olan "Abraham Galante A Biography" (Sepher Hermon Press Inc., 1983, New York) kitabıdır.

Galanti'nin çocukluk yılları

Avram Galanti 4 Ocak 1873 tarihinde Bodrum'da doğmuştur. Galanti'nin ailesi Sefarad Yahudisi olup, İspanya Yahudilerininin 1492 yılında İspanya'dan kovulmalarından sonra Roma'ya göç etmişler ve Ancel olan adlarına İtalya'daki yaşamları süresinde "Galantuomo" adını da eklemişlerdir. Galanti'nin ailesi birçok kuşak boyunca din adamları yetiştirmiş olup bunlardan bir tanesi 16'ncı yüzyılın ünlü Safed Kabalistik okuluna mensup Abraham ben-Mordohay Galante idi. 18'nci yüzyılın sonuna doğru Galanti ailesinin bir kolu Türkiye'ye göç etmiştir. Annesi Coya, Rodos adası ile çok güçlü ilişkileri olan Kodron ailesine mensuptu. Babası Moşe Galanti ise tüm yaşamı boyunca Osmanlı yönetimi hizmetinde çalışmış bir memurdu.

Avram Galanti altı yaşında Yahudiler arasında geçerli olan gelenekler gereğince yerel Talmud Tora (Dini okul) okuluna kaydedildi ve burada bir Haham nezaretinde İbrani dilini öğrendi. Galanti daha sonra dokuz yaşında ailesi tarafından Rodos adasında açılmış olan ve daha iyi bir eğitim veren bir Yahudi okulu olan "Terakki" okuluna yollandı. Galanti burada çok sağlam bir dini eğitim gördü ve İbranice'ye ek olarak Yahudi İspanyolcası ve Fransızca öğrendi. Daha sonra Türkçe ve Arapça da okul müfredatına eklendi.

Olgunluk yılları

Terakki okulundan mezun olduktan sonra Galanti Rüşdiye okuluna kaydolmak için Bodrum'a gitti. Galanti gençlik yıllarından beri dil öğrenmeye özel bir yeteneği olduğunu gösterdi. Rüşdiye'deki eğitimi sona erince İzmir'deki İdadiye okuluna gitti. Yaşamının bu bölümünde Galanti'nin Servet-i Fünun düşünce akımından etkilendiği görülür. Arapça öğretmeni okul tahtasına bir Arapça atasözü yazdığında Galanti bu atasözünün İbranice'ye benzerliğinin farkına vardı ve daha sonraki yaşamında Arapça ile İbranice arasındaki benzerlikleri incelemeye zaman ayırdı. Bu araştırmalarının sonucu "*De la contribution de la langue Arabe à la renaissance de la langue Hébraïque*"

(İbrani dilinin rönesansına Arap dilinin katkıları) yazısına mesnet oluşturdu. 21 yaşında İdadi'den mezun olduğunda İbranice, Türkçe, Fransızca, Arapça ve Farsça dillerine bilhakkın vakıftı. Bilimsel araştırmalarını iletlemek için de Almanca'yı öğrendi.

Eğitimci

Galanti 1894 yılında Rodos'a döndü ve 1895 yılının ilk aylarında Tiferet İsrail adlı bir okul kurdu. Bu okul Fransızca, Türkçe ve İbranice öğretmeyi amaçlıyordu, ancak bu girişimi maddi kaynak yetersizliğinden başarıya ulaşamadı. Ancak yılmayan Galanti, zengin tüccar dostu Jozef Alhadev ve diğer dostları ile birlikte başka bir okul kurdu. Ancak okul gene maddi kaynak sıkıntısı çekiyordu. Galanti dünya Yahudiliğinin bu konuya dikkatini çekmek ve hayırsever Yahudilerden yardım toplamak amacı ile 15 Kasım 1898 tarihinde Alliance Israélite Universelle' (kısaca AIU) çevrelerinde yaygın bir şekilde okunan *Archives Israélites* dergisinde "*Appel à la charité juive pour la fondation d'une école*" (Bir okulun kurulması için Yahudi yardımseverliğine çağrı) makalesini yayımladı. Galanti kurmuş olduğu okulunun AIU'nin desteği ve katkıları olmadan yaşayamayacağını anlamıştı. Rodos'ta yaşayan Yusuf Kriger adlı bir Macar Yahudisi vasıtası ile okula AIU'den bir Fransız öğretmen temin etti. Daha sonra da 1901 yılında okul AIU okul sistemine eklendi. Okulun başarısı üzerine 1902 yılında bu kez kız öğrenciler için diğer bir okul daha açıldı. Bu AIU okullarının müfredatı Türkçe, Fransızca ve İbranice dillerinde idi, ancak ağırlık Fransızca diline veriliyordu. AIU merkez yönetimindeki bazı kişiler Fransızca'ya özel bir ağırlık ve önem verilmesi gerektiğine inanıyorlardı, ancak Galanti'nin de aralarında olduğu bazı Sefarad aydınları müfredatta Türkçe'ye yeteri kadar yer verilmediği inancındaydılar. Galanti Türk toplumu ile bütünleşecek olan Türk Yahudilerinin yaşadıkları ülkenin dilini öğrenmeleri gerektiğine inanıyordu ve bu inancı AIU yönetiminin anlayışı ile çatışıyordu.

Bu düşünce ile 1901 yılında "*La langue Turque et les Israélites de Turquie*" (Türk Dili ve Türkiyeli Yahudiler) adlı bir makale yayımladı. İleri sürdüğü görüşler AIU merkezi yönetimini fazla etkilemedi ancak Rodos'taki Alliance okulları Galanti'nin bu girişimi sayesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Türk dilini de öğreten istisnai birkaç okuldaki biri oldular. Rodos'taki yıllarında

Galanti Osmanlı okulunda öğretmenlik yapmış, ayrıca Sultan Abdülhamid yönetimi içinde sansürcü olarak çalışmıştır. Bu sansürcülük görevi daha çok Abdülhamid ve yönetimini eleştiren yayımları denetlemeyi kapsıyordu. Galanti bu görevinin verdiği avantajı da kullandı. Kendi cemaatini eleştiren ve yeni düşünceler ile dolu bir çok yazısı Avrupa'ya hiç bir engel olmadan ulaştı. Bunun da Abdülhamid döneminin sansürü göz önünde bulundurulunca oldukça önemli bir başarı olduğu görülür. Galanti aynı zamanda Cezayir-i Bahrisefid Vilayeti'nin de müfettişiydi. Bu görevinin alanı Rodos, Sakız, Kos adaları ve diğer onbir küçük adayı kapsıyordu. Burada yaptığı teftişler sırasında Yahudi Cemaatlerini ziyaret etti ve Yahudi atasözleri ve deyişlerini derledi. İlgili alanı sadece dil ve sosyal etnografi ile kısıtlı değildi. Halit Ziya Uşaklıgil'in kurmuş olduğu *Hizmet* gazetesinde "*Maarif ne yolda terakki edebilir?*" başlıklı 19 makalelik bir yazı dizisi yayımladı.

Galanti bu yoğun çalışmalarını arasında Yahudi Cemaati ile ilgilenmeyi de ihmal etmedi. Özellikle Rodos Yahudileri'ne yöneltilen kan iftiraları ile ilgilendi. Bu iftiraların çoğunluğunun Rumlar'dan gelmesi ve Rumca yayımlanan basında ve Kilise yayımlarında yer almalarından dolayı karşı yazı hazırlayabilmek için Rumca öğrenmeye karar verdi. Bu iftiraları çürüten bir çok yazısı Türk basınında çıktı ve *Archives Israélites* dergisinde de yayımlandı.

İzmir yılları

Galanti 1902 yılında Bodrum'u terkedip İzmir'e döndü ve Dârü'l-İrfan okulunda Fransızca öğretmeni oldu. *Hizmet* ve *İzmir* gazetelerine yazmaya devam etti, Alliance yönetimi ile okulların eğitim düzeyi konusunda tartışmaya devam etti. İzmir yıllarında Batı Anadolu'da yerleşik bir çok Yahudi Cemaatini ziyaret edip veri ve bilgi topladı. Topladığı bu bilgiler daha sonra yayımlayacağı İzmir ve Anadolu Yahudileri ile ilgili kitaplarına temel teşkil edecekti. Galanti'nin yazılan Cemaatin muhafazakâr kesimlerinde iyi karşılanmıyordu. Bu nedenle ona muhalif olanlar onu Abdülhamid'in sansürcülerine rejimin bir muhalifi olarak ihbar ettiler. Dönemin siyasi havası Galanti'nin muhaliflerinin Sultan'ın gizli polisini ikna etme açısından elverişli idi. Galanti'nin Rodos'ta yaşadığı yıllarda İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne üye olması da kendisini zor bir duruma sokuyordu. Bu nedenle Galanti Mısır'da yaşayan mültecilere katılmak üzere Mısır'a hareket etti.

14 Ekim 1904 tarihinde Filistin'e giden bir gemiye binip oradan İskenderiye'ye gitti. Ertesi gün İskenderiye'yi terk edip 21 Ekim 1904 tarihinde Kahire'ye vardı. O yıllarda Kahire siyasi mülteciler ve Jön Türk hareketi için önemli bir merkezdi. Yaklaşık 700 Türk aydını Kahire'den geçip Avrupa kentlerine dağıldılar. Kahire'ye yerleşir yerleşmez, Galanti *La Vara* (Sopa) adlı Yahudi İspanyolcası dilindeki gazeteyi yayımlamaya başladı. *La Vara*'nın ilk nüshası 14 Temmuz 1905 tarihinde yayımlandı. Baskısı İskenderiye'de yapıldı. Gazetede özellikle başta dönemin Hahambaşısı Moşe ha-Levi olmak üzere kendisine karşı çıkan muhtelif kişilere eleştiri yağdırdı. *La Vara* gazetesi ve Galanti'nin Kahire yılları üzerinde ayrıntılı bir çalışma yapmış olan bir tarihçiye göre Galanti'nin yaşamındaki bu dönem kendisi hakkında söylenenlerin tam tersidir. Galanti "haris, intikamcı, kaba, çıkarıcı, meslek ihtiraslarına kapılmış" bir kişilik göstermektedir. Bu yıllar Galanti'nin kendisine bir yol aradığı ve Dr. Levi'nin deyimiyle kurumsallaşmadığı yıllardır. Bu nedenle *La Vara* gazetesi tarihi bir kaynak olarak değil kulis arkası dedikodularını veren bir kaynak olarak değerlendirilmelidir. Kahire yıllarında Galanti orada yerleşik Jön Türkler ile dostluk kurdu. Özellikle pozitivist ve Fransız eğitiminden geçmiş Ahmet Rıza Bey ile dost oldu. Ayrıca Kahire'ye göçmüş Osmanlı uyruklu Yahudileri "Mısır Cemiyet-i İsrailiyesi" adı altında örgütledi. Kendisini Rodos yıllarından tanıdığı ve 1903 yılından beri Kahire'de yaşayan Şair Eşref ile tanıştı. Şair Eşref'in *İstindat* (1905), *Şah ve Padişah* (1908) ve *İran'da Yangın Var* (1908) kitaplarını Türkiye'deki ve Fransız Posta İdaresi'ndeki dostları vasıtası ile Türkiye'ye yolladı. Galanti 1907 yılında Kahire'yi ziyaret eden Ahmet Rıza Bey ile tanıştı. Ahmet Rıza, Galanti'yi *Meşveret*'in Fransızca baskısını hazırlayan Albert Fua vasıtası ile tanıdı. Galanti Paris'te toplanacak Jön Türk kongresi için Yahudi komitesinin desteğini teklif etti ve bu da Ahmed Rıza tarafından kabul edildi. *Le Comité Israélite du Caire* (Kahire Yahudi Komitesi) İmparatorluğun diğer etnik grupları gibi ilerici Osmanlı Yahudilerini temsil ediyordu. Ancak burada Yahudilerin Jön Türk hareketine destekleri konusunda bir açıklık getirmek gerekir. Jön Türk hareketine destek veren Yahudiler'in desteği soydaşları arasında etkin ve yaygın bir taban desteği olmayan ve Yahudi aydınlar arasında geçerli olan bir hareketti. Ancak bunun da göstermelik bir hareket olduğu söylenemez. Bu hareketi oluşturan Yahudiler İmparatorluğun tüm etnik grupları için demokratik bir yaşam tarzı geliştirmek isteyen ülkü sahibi Yahudilerdi. Ancak Yahudilerin

Jön Türk hareketine desteği Ermeniler ve diğer muhalif Osmanlı grupları kadar da etkin ve yoğun değildi. Bu dönemde Galanti'nin *Meşveret*, *Şura-i Ümmet*, *Şura-i Osmaniye* ve İskenderiye'de yayımlanan *Doğru Söz* gazetelerinde yazıları yayımlandı. Ayrıca altı yıl boyunca Kahire'de çıkan *Le Progrès* gazetesinde de yazılar yazdı.

Galanti'nin siyasi faaliyetlerinin yoğun olduğu bu dönemde kendisi Mısır arkeolojisi ve uygarlığı ile ilgili muhtelif yazılar da yayımladı. Mısır Yahudileri tarihi üzerinde bir kitap hazırlamaya teşebbüs etti ama yayınlamadı. Bu yıllarda Sudan'ı ziyaret etti ve bu ziyaretinin bir sonucu olarak 28 Ocak 1907 tarihinde Sudan'da bir Yahudi devleti kurulması amacı ile bir "Yahudi müstemele tasarısı" hazırladı ve merkezi Londra'da olan *Jewish Territorial Organization* (kısaca JTO) (Yahudi Toprağı Örgütü)ne sundu ancak bu teklifi dikkate alınmadı. Jön Türk İhtilali'nden sonra 24 Temmuz 1908'de 2. Meşrutiyet'in ilanı ile Galanti *Lu Vava* gazetesini kapatmaya karar verdi. Bu aynı zamanda Galanti'nin siyasi etkinliklerinin de bir sonu idi.

Profesör Olarak Galanti

Galanti 14 Temmuz 1909'da Kahire'yi terk edip İngiltere'ye gitti. JTO'yu ziyaret edip sunmuş olduğu taslağın akıbetini araştırdı. JTO başkanı İsrail Zangwill'den zorlukla bir görüşme olanağı temin etti ve kendisinin tasarısının dikkate alınmadığını öğrendi. İngiltere'de bir yıl kaldıktan sonra İstanbul'da Darülfünun-i Osmani bünyesinde dilbilim ve arkeoloji alanlarında güçlü fakülteler kurulacağını öğrendi, bu da onun ilgi alanına giriyordu. İngiltere'den ayrılıp Berlin'e gitti, burada bir yıl kaldı ve Prof. Bergstrasser'ın İstanbul Üniversitesi'ne gideceğini öğrenince 1911 yılının sonunda İstanbul'a döndü. İstanbul'a döndüğünde Haim Nahum'u Hahambaşı olarak buldu. Ayrıca kendisinin Rodos'tan arkadaşı olan Moiz Dal Mediko'nun da Bahriye Vekâleti'nin tercüme bürosunda Müdür olarak çalıştığını öğrendi. Onun sayesinde Bahriye Vekâleti'nde bir görev bulabildi. Aynı zamanda da Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nde çevirmen ve sekreter olarak yarı zamanlı bir görev de edindi. Bu görevde 1912 ila 1918 yılları arasında kaldı. Üç yıl süreyle *de Hilâl-i Ahmer* mecmuasında sürekli olarak yazı yazdı. İstanbul Üniversitesi'nin Alman modeline göre yeniden yapılandırılması sırasında Prof. Bergstrasser Karşılaştırmalı Semitik diller ve Semitik

Halkların Eski Tarihi Kürsüsü'ne atanmıştı. Galante Prof. Bergstrasser'in yanına yardımcı olarak katıldı, görevi hocanın çevirmenliğini yapmak, ve öğrenci-hoca ilişkilerini düzenlemektir. Kendisini 150.000 ciltlik ve 10.000 yazmalık Üniversite kütüphanesi ile 40.000 ciltlik Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin yan yana oldukları münbit bir ortamda bulan Galanti, zamanının tamamını fikir hayatına verdi. Tarih-i Osmani Encümeni üyesi olan dostu Safvet Bey sayesinde de arşivlenmekte olan Osmanlı belgelerine ulaştı ve *Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası'*nin her nüshasında yayımlanan Osmanlı Yahudiliği ile ilgili belgelerin Fransızca çevirilerini yayımladı ve Batılı araştırmacılar tarafından çoktan beri ihmal edilmiş olan bir alanın öncüsü oldu.

Galanti İstanbul'a döndüğünde derin bir şekilde hizipleşmiş bir Yahudi Cemaati buldu: bir yandan Alliance eğitimi altında büyüüp etkilenmiş olan Sefaradlar, diğer yandan ise Herzl'in yaymaya başladığı Siyonizm düşüncesinden etkilenmiş ve Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını özleyen Aşkenaz Yahudiler.

Bu durumun yanı sıra Türkiye'nin Avrupa kıtası topraklarında ise Balkan Savaşlarının sonucu olarak sefalet içinde yaşayan bir Yahudi Cemaati vardı. Bunun bir sonucu olarak önemli miktarda Osmanlı Yahudisi göçüp Amerika'ya, New York'un Batı yakasına yerleştiler. Bu sayı yaklaşık 15.000 idi. Bu göçmen Osmanlı Sefaradları arasında dini bir önder yoktu. Bu örgütlenmeyi sağlamak ve dini önder olması amacı ile Galanti'yi tanıyan Albert J. Amateau^(*), Galanti'yi Amerika'daki Sefarad Yahudilerinin Hahambaşılığına talip olması konusunda kendisini ilgilendirmeyi başardı. Bu gelişmelerden sonra dönemin İstanbul'daki Amerika Büyükelçisi Henry Morgenthau da Galanti'yi elçiliğe davet edip görüştü ve onun hakkında olumlu raporunu Amerika'ya ilettiler. Ancak Galanti'ye sadece iki yıllık bir görev süresi teklif edildiğinden, Galanti bu görevi kabul etmedi. Aynı teklif yeni Amerikan elçisi Abraham I. Elkus tarafından 21 Temmuz 1916'da bir daha yapıldı, ve Galanti kişisel nedenler ileri sürerek tekrar teklifi reddetti.

(*) Albert J. Amateau bu yıl içinde Amerika'da vefat etmiş olup, yaşam hikâyesi için bkz. Tevfik Güngör, "Milas'lı Türk Albert 107 yaşında ABD'de öldü", *Dünya*, 6 Mart 1996 ve Talat Halman, "Düşmanlara karşı dostlar", *Milliyet*, 6 Mart 1996

Cemaat Sözcüsü

1918 yılında Birinci Dünya Savaşı sona erdiğinde Osmanlı İmparatorluğu savaştan yenilerek çıkmıştı. Bu felaket aşırı milliyetçiliğin patlamasına neden oldu. Alman hocaların İstanbul Üniversitesi'ndeki görevlerine son verildi. Galanti de Prof. Bergstrasser tarafından yönetilen "Doğu Halklarının Eski Tarihi" kürsüsüne Profesör sıfatıyla atandı. Savaşın sona ermesiyle ve Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra İstanbul İtilaf Devletleri'nin işgaline uğradı. Bu durumdan hristiyan ve özellikle Rum basını oldukça memnun olup bu gazetelerde İtilaf Devletleri'nin gelişlerini kutlayan Hristiyanların ve bazen de Yahudilerin yazıları yayımlandı. Galanti bu duruma karşı "*Türkiye, kurtulmamış Yahudilerin sığınacağı*" başlıklı yazısı ile Yahudi milletinin Osmanlı İmparatorluğu'na sadakatini tekrarladı. Kurtuluş Savaşı'nda Galanti muhtelif kongrelere katıldı ve günlük basın bülteni özetlerinin çevirilerini yapmakla görevlendirildi. Galanti'nin Atatürk'ün yanında yer almasına rağmen Osmanlı yönetimi tarafından da takdir ediliyordu. Halife Abdülmecit Galanti'nin yazılarını yakından takip ediyordu ve 12 Haziran 1922'de Galanti'ye "*À Abraham Galante Efendi, en témoignage d'appréciation et d'estime pour la chaleureuse et persévérante défense de la vérité historique et de la légitime cause*" (Abraham Galante Efendi'ye, Osmanlı'nın haklı davası ve tarihi gerçeklerin savunmasında gösterdiği samimi ve azimli tutumu için, bir takdir ve tahsin nişanesi olarak) ithafı ve imzalı fotoğrafını verdi.

Cumhuriyet'in kurulmasından kısa bir süre önce Galanti Arap harflerinin muhafaza edilmesi konusunda muhtelif yazılar yazdı. Kendisi uzun yıllar boyunca Filistin'de yaşayan Eliezer Ben Yehuda'nın destekçisi ve İbrani yazımında Latin harflerinin yerleştirilmemesi taraftarıydı. Bu nedenle yazılarında Türkçe'de imlâ sorunları ile ilgili olarak Arap harflerini savunan yazılarını görmek şaşırtıcı olmamaktadır. "*Türkçe'de Arabi ve Latin Harfleri ve İmlâ Meseleleri*", ile "*Arabi Harfleri Terakkimize Mani Değildir*" kitaplarını yazdı. Düşüncelerinde samimi olduğuna ve bunun da dilbilim, fonetik ve gramer nedenlerine dayandığı kuşkusuzdur. Ancak dönemin siyasi ve sosyal havası bu tür tartışmalara elverişli değildi. Cumhuriyet'in ilanından sonra bile Galanti harf devriminin yanlış bir karar olduğuna dair kanıtlar derleme-ye devam etti. Bir genç öğrencinin ne kadar zamanda Arap harflerini öğrene-

bileceğini hesaplamaya kalkıştı. Bu öğrenim süresinde "iki aylık bir kayıp"ın önemli olmadığını söyledi. Bu araştırmaları sırasında Japon Elçiliği'ni ziyaret edip Japonların milli alfabeleri nedeniyle diğer ülkelerle olan ticaretlerinin etkilenip etkilenmediğini araştırdı. Kendisinin ateşli bir Kemalist geçmişe sahip olmasına rağmen, Mustafa Kemal'in dil ve yazı devrimlerine karşı çıkan bir kişi olarak etiketlendi. Galanti'nin bu tavrı Mustafa Kemal'in dikkatinden kaçmadı. Birkaç yıl sonra Mustafa Kemal yazı ve harf devrimi hazırlıklarına başladığı zaman 1926 yılında Galanti'ye bir sözcü yollayıp bu devrimlerin tartışmasını yapacak bir grup aydın arasında kendisini de davet etti. Ancak Galanti önceki muhalif tavrından dolayı endişeli ve katılmada mütereddit olduğundan, hasta olduğu bahanesiyle toplantıya katılmadı. Harf devrimi yasası 1 Kasım 1928'de yapıldı. Galanti yeni alfabeyle kısa sürede uyum sağladı, ancak kişisel olarak otuz yıl sonra bile bu değişikliğin bilimsel olarak olumsuz olduğu kanısını değiştirmede ve bunu da 1950'li yıllarda yayımladığı "*L'adoption des caractères latins dans la langue Hébraïque signifie sa dislocation*" (İbrani dilinin Latin harflerine geçmesi onun dağılmasına yol açar) makalesini yayımlayarak gösterdi.

24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Antlaşması'nın imzalanması ile Yahudiler bir yol ayırımında ve bir tarihi dönüm noktasında idiler. Antlaşmanın 42'nci maddesi gereğince Cemiyet-i Akvam'ın azınlıklara verdiği koruma hakkını veya laik devletin yurttaşlık haklarını kabul edeceklerdi. 15 Eylül 1925'de Yahudi Cemaati Meclisi Lozan antlaşmasının öngördüğü haklardan feragat etmeye karar verdi. 1927 yılında İstanbul'da Elza Niyego³ olayı meydana geldi, kamuoyu basınının kızışması ile basit bir cinayeti ve bir cenaze törenini bir Yahudi isyaru havasında yansıttı. Galanti bu olaya karşı 1928 yılında *Türkler ve Yahudiler* kitabını yayımladı. Bu kitabı ile Galanti cemaatini koruyan tarihçi olarak en önemli eserini verdi.

Galanti ve Siyaset

1933 yılında Galanti, Üniversitedeki görevinden Üniversite Reform Yasası'nun yürürlüğe girmesi ile ayrıldı. Altmış yaşında olan Galanti yaşamını sadece önemsiz bir emekli maaşı ile sürdürmeye başladı ve kendisini tamamı ile çalışmalara verdi.

1943 yılında Niğde milletvekili seçildi ve 1946 yılı seçimlerinden sonra görevi sona erdi. Ankara'da olduğu yıllarda TBMM kütüphanesinden faydalanarak *Ankara Tarihi* ve *Niğde ve Bor Tarihi* kitaplarını hazırladı. Ayrıca Hahambaşılık arşivlerinden de faydalanarak birçok kitap yayınladı.

Son yılları

1946 yılında tekrar milletvekili seçilemeyen Galanti Ankara'dan İstanbul'a döndü ve Kınalıada'daki evine yerleşti. Yaşamının son yıllarında Galanti münzevi ve Yahudi cemaatinden tamamen kopmuş bir yaşam sürdürdü. 1953 yılında İsrail Devleti'nin Cumhurbaşkanı kendisine bir nezaket ziyareti buldu. Cumhuriyet döneminde doğan yeni genç Yahudi nesli Galanti'nin çalışmalarına hiç ilgi göstermedi. Sadece Hahambaşılık sekreteri olan şair ve ressam Jozef Habib Gerez kendisi ile dostluk kurdu ve Galanti'nin son günlerine kadar tek dostu kaldı. 5 Ocak 1957 günü Gerez'in girişimi ile Galanti'nin 84'üncü doğum yıldönümü kutlandı. Bu vesile ile gelen kutlama mesajları, üstünde İbrani harfleri ile ad ve soyadının ilk harfleri yazılı kitap şeklinde bir gümüş kutuya konup Or-Ahayim Yahudi hastanesinde yatmakta olan Galanti'ye hediye edildi. Galanti 2000 ciltlik kütüphanesini Hahambaşılığa bağışladı ve 9 Ağustos 1961 tarihinde 88 yaşında vefat etti. Vasiyetine uyularak kitapları ve yazmaları Hahambaşılığa verildi.

Hahambaşılığa verilen bu paha biçilmez belgeler çuvallara doldurularak dönemin Hahambaşılık Hukuk Müşaviri Kemal Levent tarafından Hahambaşılık depolarına konuldu. Ancak kötü saklama koşulları nedeniyle bu malzemenin çok büyük bir kısmı harap olup kurtarılamadı. Sonradan kurtarılabilen ve muhteelif notlar ile el yazmalarından müteşekkil otuzyeddi kalemlik arşiv malzemesi İsrail'deki Yahudi Halkı Merkez Arşivleri'ne bağışlandı.

Galanti ve Çalışmaları

Galanti'nin eserleri genellikle sorumlu bir Yahudi Cemaati mensubu/sözcüsü ve yaşadığı devirde geçerli olan bir siyasi rejimin ideologu ola-

rak ve dönemin güç koşulları gözönünde bulundurularak yazıldığı dikkate alınmalıdır. Birçok yazar/incelemeçi Galanti'nin konumunu ve eserlerinin içerdiği tarih söylemini tartışmış ve sorgulamıştır. Bir yazara göre bunlar "belgesel derlemeler"dir.⁴ Başka bir yazara göre de Galanti bir "kronikçi"dir.⁵

Galanti'nin tarihçiliği pragmatik yaklaşımlı bir Cemaat mensubu sözcüsü olmakta gizlidir. Türkiye'de yaşayan ve bir yerde birincil görevi Türkiye Yahudi Cemaati'ni savunmak ve korumak olan Galanti bu nedenle bazen nesnellikten uzaklaşmıştır.⁶ İkinci bir sorun da Galanti'nin dönemin önde gelen tarihçileri olan "Divrei Ye mei Israel be-Togarmak" (Doğu ve Türkiye Yahudilerinin Tarihi)'ni, yazmış olan Solomon Abraham Rozanes, "Histoire des Israelites de Salonique" (Selanik Yahudilerinin Tarihi)'ni yazmış olan Joseph Nehama gibi tarihçiler ile rekabet halinde olmasıydı. Galanti bu tarihçilerin tersine Hahambaşılık arşivlerinden ziyade Osmanlı Arşivleri ve Batı arşivlerinden yararlanarak eserlerini hazırlamıştır.

Galanti tüm kitaplarını kendi imkânları ile yayımlamıştır. Genellikle her birinden dört yüz nüsha bastırmakta, bunlardan iki yüz nüshasını Üniversite, bilim adamları ve Yahudi örgütleri çevrelerine bedelsiz olarak dağıtmakta idi. Ayrıca İstanbul'daki Yahudi Lisesi'ne birer nüsha bağışlamayı hiç bir zaman unutmadı. Kendisine sadece yüz nüsha saklayıp, bunları da minnet duyduğu dostlarına ithaf ve hediye etti. Yüz nüshadan az bir miktarı satış için kitabevlerine veriyordu. Genellikle Türk toplumu Türk Yahudilerinin tarihi ile ilgili değildi. Yahudiler'in kendileri de kendi tarihleri ile ilgili değillerdi. Bu nedenle kitapları pek satılmadı.

Galanti Türkiye Yahudi Cemaati'nin kendi imkânlarıyla kendisini yetiştirmiş tek tarihçisi idi. Yöntem ve nesnellik açılarından getirilecek eleştirilere rağmen Türkiye Yahudilerinin tarihini yazacak olan herhangi bir araştırmacının bunu Galanti'nin eserlerini dikkate almadan yapmasının mümkün olmayacağı da belirtilmelidir.

Galanti'nin eserlerinin içerdikleri tarih söylemi ile ilgili eleştirel bir bakış açısı için bkz. Rifat N. Bali, Osmanlı/Türk Yahudiliği Tarihi ile ilgili yayınlar ve içerdikleri tarih söylemi II, Toplumsal Tarih, Eylül 1996, sayı 33, sh. 57-62

Kaynakça

- Abraham Elmaleh, *Les Grandes Figures du Judaïsme, Le Professeur Abraham Galante sa Vie et ses œuvres*, İstanbul 1946-1947
- Abraham Elmaleh, *Ha-Profesor Abraham Galante*, Kudüs, 1954
- Dr. Albert Kalderon (Çeviri ve bibliyografyaya katkı: Rifat N. Bali), *Abraham Galante Bio-Bibliyografya*, Mütferrika Dergisi, Bahar 1995, sayı 5, sh. 43-58
- Albert Kalderon, *Abraham Galante a Biography*, Sepher Hermon Press, New York, 1983
- Abraham Elmaleh (Çeviri: Sami Beraha), *Prof. Abraham Galante Hayatı ve Eserleri*, Şalom Gazetesi, yazı dizisi, 5 Ağustos 1964 - 22 Eylül 1965
- Gad Nassi, *Belirlelenememiş Yönleri ile Avram Galante*, Tiryaki, Mayıs/Haziran 1995, sayı 10/11, sh. 14-19
- Josef Habib Gerez, 34. *Ölüm Yıldönümünde Prof. Abraham Galante*, Tiryaki, Temmuz/Ağustos 1995, sayı 12/13, sh. 15-18
- Avner Levi, "La Vara" 1905-1908 İttow Şel Avram Galante be' Mitzrayim, Peanim, sayı 23, sh. 51-68, 1988. Genişletilmiş Türkçe çevirisi Tarih ve Toplum dergisinde yayımlanmıştır.

AVRAM GALANTİ BİBLİYOGRAFYASI

Avram Galanti konusunda bugüne kadar bir çok kez bibliyografya yayımlama girişimi olmuştur. Bunlardan ilki *Kitap Belleteni* dergisinin Ekim 1961 tarihli 12'nci sayısında yer alan ve sadece 35 kitabının yer aldığı "Ölümünü geçen sayıda bildirdiğiniz Prof. Abraham Galanti'nin (1873 Bodrum - 1961 İstanbul) eserleri" başlıklı bibliyografyası ve buna aynı derginin 13'üncü sayısında yer alan ek'i, daha sonra Albert Kalderon'un çalışmasında yer alan bibliyografya ve nihayet bu satırların yazarının Albert Kalderon bibliyografyasını genişleterek tamamlayan ve *Mütferrika* dergisinin 5'inci sayısında yer alan bibliyografyadır. Bu çalışmada yer alan bibliyografya ise daha önceki çalışmalarda yer almayan bir çok makaleyi de kapsamaktadır. Ancak bu halyle bile eksiksiz olduğu iddia edilemez. Bu iddiada bulunabilmek için bir

yandan Osmanlı dönemindeki süreli yayınların taranması, diğer yandan da Galanti'nin *La Vana* (Kahire) gazetesinde ve yurtdışında yayımlanmış yazılarının derlenmeleri gerekir.

Avram Galanti Fransızca yazdığı kitap ve makalelerini Abraham Galante adıyla yayımlamıştır.

Bibliyografya yayın tarihi sırasına göre hazırlanmıştır.

KİTAPLAR

1. De l'Influence Phonétique et Tonique Hellénique sur la Phonétique et Tonique Hébraïques (Yunan fonetiğinin İbrani fonetiği üzerine etkisi), Kahire, Mısır, 1906, Karmona & Zara Yayınevi
2. De la Contribution de la Langue Arabe à la Renaissance de la Langue Hébraïque, (İbrani dilinin rönesansına Arap dilinin katkıları), Kahire, Mısır, 1907, Karmona & Zara Yayınevi
3. Quelques Observations sur la Déformation de la Transcription des Noms Géographiques du Monde Musulman (İslam dünyasında coğrafi adların çevrim yazılarındaki bozulmalar ile ilgili bazı gözlemler), 1909, Kahire, Mısır, Imprimerie Nationale Matbaası, 13 sh.
4. Don Joseph Nassi Duc de Naxos d'Après de Nouveaux Documents - Conférence faite à la Société "Béné-Bérith" le Samedi 15 Février 1913 (Don Jozef Nassi - Naxos Dükü, 15 Şubat 1913 Cumartesi günü Bene-Berith Derneği'nde verilen konferans), İstanbul, 1913
5. Nouveaux Documents sur les Rapports Turco-Portugais au XVème Siècle (16. yüzyılda Türk-Portekiz ilişkileri hakkında yeni belgeler), 1914, Ets. J. et A. Fratelli Haim, 39 sh.
6. Encore un Nouveau Document sur les Rapports Turco-Portugais au XVème Siècle (16. yüzyılda Türk-Portekiz ilişkileri hakkında yeni bir rapor), 1914
7. La Navigation Portugaise au XVème Siècle dans l'Océan Indien (16. yüzyılda Hint Okyanusunda Portekiz gemiciliği), 1914
8. Türkçede Arabî ve Latin Harfleri ve İmlâ Meseleleri, İstanbul, 1925, Kâğıtçılık ve Matbaacılık A.Ş., 52 sh.

9. Hamurabi Kanunu - Dörtbin Sene Evvel Babil'de Tedvin Edilen Dünyanın En Eski Kavanin Külliyyatı, İstanbul, 1925, Kâğıtçılık ve Matbaacılık A.Ş., 96 sh.
10. Küçük Türk Tettebular (I), C.1, İstanbul, 1925, Kâğıtçılık ve Matbaacılık A.Ş., 181+3 sh.
11. Esther Kyra d'Après de Nouveaux Documents (Contribution à l'Histoire de Juifs de Turquie) - (Yeni belgelere göre Esther Kyra - Türkiye Yahudileri tarihine katkı), İstanbul, 1926, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 24 sh.
12. Arabi Harfleri Terakkimize Mani Değildir, İstanbul, 1927, Hüsn-ü Tabiat Matbaası, 60+14+36 sh.
13. Hommes et Choses Juifs Portugais en Orient (Doğu'da Portekizli Yahudi insanlar ve şeyler), İstanbul, 1927, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 38 sh.
14. Türkler ve Yahudiler - Tarihi ve Siyasi Tedkik, İstanbul, 1928, Kâğıtçılık ve Matbaacılık A.Ş., 214+2 sh.
15. Vatandaş Türkçe Konuş! Yahut Türkçenin Tamini Meselesi, Tarihi, İçti-mai, Siyasi Tedkik. İstanbul 1928, Hüsn-ü Tabiat Matbaası, 67+1 sh.
16. Hitit Kanunu; Milattan Takriben 1300 Sene Evvel Tedvin Edilmiştir, İstanbul, 1931, Bankalar Matbaası, 50 sh.
17. Documents Officiels Turcs Concernant les Juifs de Turquie - Recueil de 114 Lois, Règlements, Firmans, Berats, Ordres et Décisions de Tribunaux (Türkiye Yahudileri hakkında resmi belgeler - Mahkeme kararları, emirler, beratlar, fermanlar ve talimatlar hakkında 114 kanun), İstanbul, 1931, Etablissements Haim, Rozio & Co. Matbaası, 254 sh.
18. Turcs et Juifs Étude Historique, Politique (Türkler ve Yahudiler, Tarihi ve Siyasi Tetkik), İstanbul, 1932, Etablissements Haim, Rozio & Co. Matbaası, 160 sh.
19. Une Page Inédite d'Histoire - Abdul Hamid II et le Sionisme (Özgün bir tarih sayfası - II. Abdülhamid ve Siyonizm), İstanbul, 1933, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 16 sh.
20. Asur Kanunu, Milattan Takriben 1300 yahut 1200 Sene Evvel Tedvin Edilmiştir, İstanbul, 1933, Bankalar Matbaası, 32 sh.
21. Les Pacradounis ou une Secte Arméno-Juive (Pakraduniler veya bir Ermeni-Yahudi mezhebi), İstanbul, 1933, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 16 sh.

22. Un Poème Arménien sur Sabbetai Sevi (Sabetay Sevi hakkında Ermenice bir Şiir), İstanbul, 1934, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 16 sh.
23. Un Chapitre Inédit de l'Histoire Juive: Marranes Iraniens (Yakın tarihin özgün bir kesiti: İranlı dönmeler), İstanbul, 1935, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 16 sh.
24. Histoire des Juifs de Rhodes, Chio, Cos, etc. (Rodos, Kos, İstanköy Yahudilerinin tarihi), İstanbul, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 177+II sh.
25. Nouveaux Documents sur Sabbetai Sevi, Organisation et Us et Coutumes de ses Adeptes (Sabetay Sevi ve müritlerinin teşkilatı, örfleri ve âdetleri hakkında yeni belgeler), İstanbul, 1935, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 125+1 sh.
26. Le Juif Dans le Proverbe le Conte et la Chanson Orientaux (Doğu musikisi, masalı ve atasözlerinde Yahudi tipi), İstanbul, 1935, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 40 sh.
27. La Presse Judéo-Espagnole Mondiale (Yahudi İspanyolcası dilinde dünya basını), İstanbul, 1935, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 16 sh.
28. Don Salomon aben Yaeche Duc de Metelin (Metelin Dükü Don Salamon Aben Yaeş), İstanbul, 1936, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 23 sh.
29. Les Synagogues d'İstanbul (İstanbul Sinagogları), İstanbul, 1937, S.A. de Papeterie et d'Imprimerie - Fratelli Haim Matbaası, 15 sh.
30. Histoire des Juifs d'Anatolie - Les Juifs d'Izmir (Smyrne) - 1er Vol. (Anadolu Yahudileri Tarihi - İzmir Yahudileri - 1. Cilt), İstanbul, 1937, Imprimerie M. Babok Matbaası, 362 sh.
31. Appendice à l'Ouvrage Turcs et Juifs Étude Historique, Politique (Türkler ve Yahudiler eserine ek, tarihi siyasi tetkik), İstanbul, 1937, Imprimerie M. Babok Matbaası, 40 sh.
32. Médecins Juifs au Service de la Turquie (Türkiye'ye hizmet vermiş Yahudi hekimler), İstanbul, 1938, Imprimerie M. Babok Matbaası, 40 sh.
33. Histoire des Juifs d'Anatolie - 2ème Vol. (Anadolu Yahudileri tarihi - 2'nci cilt), İstanbul, 1939, Imprimerie M. Babok Matbaası, 351 sh.
34. Les Juifs de Constantinople sous Byzance (Bizans yönetimi altında İstanbul Yahudileri), İstanbul, Imprimerie M. Babok Matbaası, 1940, 68 sh.

35. Les Juifs Sous la Domination des Turcs Seldjoukides (Selçukluların hükümleraltında Yahudiler), İstanbul, 1941, Hüsütabiât Matbaası, 16 sh.
36. Appendice à l'Ouvrage Documents Officiels Turcs Concernant les Juifs de Turquie (Türkiye Yahudileri hakkında muhtelif belgeler kitabına ek), İstanbul, 1941, Hüsütabiât Matbaası, 46 sh.
37. Histoire des Juifs d'Istanbul "Depuis la Prise de Cette Ville, en 1453, par Fatih Mehmed II, Jusqu'à nos Jours - 1er Vol. (İstanbul Yahudileri tarihi, Bu şehrin Fatih Sultan Mehmet tarafından 1453'te fethinden, bugüne kadar - 1'inci cilt), İstanbul, 1941, Hüsütabiât Matbaası, 265 sh.
38. Histoire des Juifs d'Istanbul depuis la Prise de cette Ville, en 1453, par Fatih Mehmed II jusqu'à nos Jours - 2ème Vol. (İstanbul Yahudileri tarihi, Bu şehrin Fatih Sultan Mehmet tarafından 1453'te fethinden, bugüne kadar - 2'nci cilt), İstanbul, 1942, Hüsütabiât Matbaası, 240 sh.
39. Rôle Economique des Juifs d'Istanbul (İstanbul Yahudilerinin ekonomik rolü), İstanbul, 1942, Hüsütabiât Matbaası, 70 sh.
40. Bodrum Tarihi, İstanbul, 1945, Işık Basım ve Yayınevi, 97 sh.
41. Bodrum Tarihine Ek, İstanbul, 1946, Tan Basımevi, 63 sh.
42. Türkler ve Yahudiler Tarihi Siyasi Tetkik (İlaveli 2. baskı), İstanbul, 1947, sh. 192 sh.
43. İki Uydurma Eser (1. Siyon Önderlerinin Protokolları + 2. Beynelmîlel Yahudi) Tarihi, Siyasi, Tenkidi tetkik, İstanbul, 1948, Kâğıt ve Basım İşleri A.Ş., 46 sh.
44. Appendice à l'Histoire des Juifs d'Anatolie (Anadolu Yahudileri tarihine ek), İstanbul, 1948, Kâğıt ve Basım İşleri A.Ş., 60 sh.
45. Appendice à l'Histoire des Juifs de Rhodes, Chio, Cos, etc. et Fin Tragique des Communautés Juives de Rhodes et de Cos. Oeuvre du Brigandage Hitlerien (Rodos, Kos, İstanköy Yahudilerinin tarihine ek ve Hitler haydutluğunun sonucu olarak Rodos ve Kos Yahudi Cemaatlerinin feci sonları), İstanbul, 1948, Kâğıt ve Basım İşleri A.Ş., 76 sh.
46. Türkçenin İspanyolca Üzerine Tesiri, İstanbul, 1948, Kâğıt ve Basım İşleri A.Ş., 26 sh.
47. Recueil de Nouveaux Documents Inédits Concernant l'Histoire des Juifs de Turquie (Türkiye Yahudiler, ile ilgili yeni özgün belgeler derlemesi), İstanbul, 1949, Kâğıt ve Basım İşleri A.Ş., 81 sh. + tıpkıbasım ferman.
48. L'Adoption des Caractères Latins dans la Langue Hébraïque Signifie sa

- Dislocation (Latin harflerinin İbrani diline yerleşmesi dilin bozulması anlamına gelir), İstanbul, 1950, Hüner Basımevi, 19sh.
49. Ankara Tarihi, I. Kısım, İstanbul, 1951, Tan Matbaası, 71 sh.
50. Ankara Tarihi - Ankara'nın Türkiye Eline Geçtiği Tarihten Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya Ayak Bastığı ilk Günlere Kadar (II. Kısım), İstanbul, 1950, Tan Matbaası, 150 sh.
51. Niğde ve Bor Tarihi, İstanbul, 1951, Tan Matbaası, 77 sh.
52. Nouveau Recueil de Nouveaux Documents Inédits Concernant L'Histoire des Juifs de Turquie (Türkiye Yahudileri tarihi ile ilgili özgün yeni belgeler derlemesi), İstanbul, 1952, Fakülteler Matbaası, 74 sh.
53. Türk Harsı ve Türk Yahudisi - Tarihi, Siyasi, İhtimai Tetkik, İstanbul, 1953, Fakülteler Matbaası, 47 sh.
54. Fatih Sultan Mehmet Zamanında İstanbul Yahudileri, İstanbul, 1953, Fakülteler Matbaası, 45 sh.
55. Encore un Nouveau Recueil de Documents Concernant l'Histoire des Juifs de Turquie - Études Scientifiques (Türkiye Yahudileri tarihi ile ilgili yeni bir belgeler derlemesi - Bilimsel incelemeler), İstanbul, 1953, Fakülteler Matbaası, 81 sh.
56. Appendice à mes Ouvrages Turcs et Juifs (Türkler ve Yahudiler Eserime Ek), İstanbul, 1954, Fakülteler Matbaası, 46 sh. (1-28 Türkçe / 29-46 Fransızca)
57. Quatrième Recueil de Documents Concernant les Juifs de Turquie - Proverbes Judéo-Espagnols (Türkiye Yahudileri ile ilgili dördüncü belgeler derlemesi - Yahudi İspanyolcası ile atasözleri), İstanbul, 1954, Fakülteler Matbaası, 60 sh.
58. Cinquième Recueil de Documents Concernant les Juifs de Turquie - Divers Sujets Juifs (Türkiye Yahudileri üzerine beşinci belgeler derlemesi - muhtelif Yahudiyat konuları), İstanbul, 1955, Çituri Biraderler Basımevi, 58 sh.
59. Sixième Recueil de Documents Concernant les Juifs de Turquie - Divers Sujets Juifs (Türkiye Yahudileri üzerine altıncı belgeler derlemesi - muhtelif Yahudiyat konuları), İstanbul, 1956, Çituri Biraderler Basımevi, 72 sh.
60. Septième Recueil de Documents Concernant les Juifs de Turquie - Divers Sujets Juifs (Türkiye Yahudileri üzerine yedinci belgeler derlemesi - muhtelif Yahudiyat konuları), İstanbul, 1958, Çituri Biraderler Basımevi,

58 sh.

61. Histoire des Juifs de Turquie (Türkiye Yahudileri tarihi - 9 cilt), İstanbul, 1986, İsis Yayıncılık Ltd., İstanbul Matbaası, 396 sh. + 290 sh. + 352 sh. + 376 sh. + 341 sh. + 367 sh. + 342 sh. + 323 sh. + 255 sh. (Galanti'nin Fransızca yazdığı eserlerinin derlenip külliyat olarak yayımlanmış şeklidir.)
62. Türkler ve Yahudiler (Türkçeleşmiş 3. baskı), İstanbul, 1995, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., Tılgat Matbaacılık A.Ş., 325 sh.

Makaleler

1. İbrani lisanının inkişafına Arabcanın muaveneti, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Eylül 1916 (1332), Yıl 1, sayı 4, sh. 412-422
2. Ecnebi haritalardan Memalik-i İslamiye Coğrafya isimlerinin istinsahen nakli ve huruf-ı Arabiye ile ifadesi meselesi, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Mayıs 1916 (1332), Yıl 1, sayı 2, sh. 189-196
3. Türkiye ve El sine-i Samiyye, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Kasım-ı Sani 1916 (1332), Yıl 1, sayı 6, sh. 567-580
4. İhdas olunan kelimat ve istilahat etrafında bazı mülâhazat, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Mart 1917 (1333), Yıl 2, sayı 7, sh. 44-51
5. Kitab-ı Mukaddes'in Türkçeye tercümeleri, *Yeni Mecmua*, 14 Mart 1918, C. II, sayı 35, sh. 177-178
6. Türk kelimesinin tarihi etrafında, *Yeni Mecmua*, 28 Mart 1918, C. II, sayı 37, sh. 207-208
7. Kullandığımız Türkçe yazının menşei, *Yeni Mecmua*, 25 Nisan 1918, C. II, sayı 41, sh. 283-284
8. Osmanlı Sancağının menşei etrafında, *Yeni Mecmua*, 23 Mayıs 1918, C. II, sayı 45, sh. 373-374
9. Kullandığımız Türkçe ay isimlerinin menşei, *Yeni Mecmua*, 27 Haziran 1918, C. II, sayı 50, sh. 476-478
10. Hazret-i Halid'in kabrinin keşi etrafında, *Yeni Mecmua*, 17 Temmuz 1918, C. III, sayı 53, sh. 14-15
11. Oğuz Han efsanesi etrafında; *Yeni Mecmua*, 15 Ağustos 1918, C. III, sayı 57, sh. 94-95
12. Türkçe Elifba harflerinin manaları, *Yeni Mecmua*, 5 Eylül 1918, C. III, sayı 60, sh. 153-154
13. Yine Osmanlı Sancağının menşei etrafında, *Yeni Mecmua*, 26 Eylül 1918, C.

HAYATI VE ESERLERİ Yirmibir

III, sh. 188-193

14. Fransa ve Türkçe, *Yeni Mecmua*, 26 Teşrin-i Evvel 1918, C. III, sayı 66, sh. 267-268
15. Terzin'in menşei, *Büyük Mecmua*, 18 Eylül 1919, sayı 11, sh. 163-164
16. İki mülim tarihi keşif, *Yeni Mecmua*, 1 Kanun-i Sani 1923 (1339), C. IV, sayı 1-67, sh. 14
17. Türkler iki tarihi devre açmışlardır, *Yeni Mecmua*, 15 Kanun-i Sani 1923 (1339), C. IV, sayı 2-68, sh. 22-23
18. Manevi ve maddi medeniyet, *Yeni Mecmua*, 1 Şubat 1923 (1339), C. IV, sayı 3-69, sh. 43-44
19. Ümmet, Millet kelimeleri, *Yeni Mecmua*, 15 Şubat 1923 (1339), sayı 4-70, sh. 59
20. Yeni Türkiye tarihinde İzmir İktisad Kongresi, *Yeni Mecmua*, 1 Mart 1923 (1339), sayı 5-71, sh. 74
21. Memleketimizi iyi tanımakla istiklalimizi temin edebiliriz, *Yeni Mecmua*, 15 Mart 1923 (1339), sayı 6-72, sh. 103-104
22. Türk yiyoruz... İzmir İktisad Kongresi azasına, *Yeni Mecmua*, 1 Nisan 1923 (1339), sayı 7-73, sh. 125
23. İspanyol halkiyatında Hayreddin Barbaros ve Kılıç Ali Paşalar, *Yeni Mecmua*, 15 Nisan 1923 (1339), sayı 8-74, sh. 143
24. Bursanın Fethi ve Museviler, *Yeni Mecmua*, 1 Mayıs 1923 (1339), sayı 9-75, sh. 184
25. Türk etimolojisi (iştikakı) için, *Yeni Mecmua*, 15 Mayıs 1923 (1339), sayı 10-76, sh. 206-207
26. Telif ve tercüme meselesi, *Yeni Mecmua*, 1 Haziran 1923 (1339), sayı 11-77, sh. 228-233
27. Babililer ve kapitülasyonlar, *Yeni Mecmua*, 15 Haziran 1923 (1339), sayı 78, sh. 255
28. Latin hurufatı meselesi, *Yeni Mecmua*, 1 Temmuz 1923 (1339), sayı 79, sh. 265-266
29. Türkçe imla meselesi, *Yeni Mecmua*, 15 Temmuz 1923, sayı 80, sh. 286
30. Padişah, Paşa, Bey, Efendi, Ağa kelimelerinin menşe'leri, *Yeni Mecmua*, 2 Ağustos 1923, sayı 81, sh. 303-304
31. Türk hurâfatında "Salı" günü, *Yeni Mecmua*, 16 Ağustos 1923, sayı 82, sh. 332-333
32. Türk Liselerde Arabi ve Farişi, *Yeni Mecmua*, 30 Ağustos 1923, sayı 83, sh.

344-345

33. Arabi ve Farişi Kavaidinden ayıklanmış Türkçe, *Yeni Mecmua*, 13 Eylül 1923, sayı 84
34. Ne için İslamiyeti müdafaa ediyorum!?, *Yeni Mecmua*, 1 Teşrin-i Evvel 1923, sayı 85, sh. 391-392
35. Türkiye Coğrafya lügatı, *Yeni Mecmua*, 15 Teşrin-i Evvel 1923, sayı 86, sh. 412-413
36. Tarih-i medeniyette Mustafa Kemal ve kumanda ettiği Türk ordusu, *Yeni Mecmua*, 1 Teşrin-i Sani 1923, sayı 87, sh. 422-425
37. Konuşulan ve yazılan Türkçe, *Yeni Mecmua*, 20 Teşrin-i Sani 1923, sayı 88, sh. 442
38. Türkiye kelimesinin imlası, *Yeni Mecmua*, 5 Kanun-i Evvel 1923, sayı 89, sh. 460
39. Avam Türkçesi, *Yeni Mecmua*, 20 Kanun-i Evvel 1923, sayı 90, sh. 477-478
40. Lepante (İnebahtı) Muharebe-i Bahriyesi, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, 1 Kanun-i Sani 1924 (1340), Yıl 14, sayı 1(78), sh. 58-64
41. Türkiye'de ilk Katolik Kapusin Manastırları, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, 1 Mart 1924 (1340), Yıl 14, sayı 2(79), sh. 125-128
42. Trafalgar Burnunda Türk ve İspanyol Muharebe-i Bahriyesi, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, 1 Mart 1925 (1341), Yıl 15, sayı 8(85), sh. 134-136
43. Viyana Muhasarasından sonra Türklere karşı mukaddes ittifak, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, 1 Temmuz 1925 (1341), Yıl 15, sayı 10(87), sh. 265-268
44. Kitabiyat: Bahr-i Sefid'de Türkler, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, (tarih yok), Yıl 15-16, sayı 77-62 (?), sh. 186-190
45. Ester Kira, *Türk Tarih Encümeni Mecmuası*, 1 Eylül 1924 (1340) (1926/1342 olmalı), Yıl 16, sayı 17(94), sh. 318-324
46. Türk kelimesiyle Turan kelimesi arasında münasebet var mı?, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Kanun-i Evvel 1924 (1340), Yıl 3, sayı 7, sh. 241-248
47. L'État intellectuel des Juifs de Turquie (Türkiye Yahudilerinin entelektüel durumu), *Hanemora*, Nisan 1925, C.III, sayı 4, 117-119
48. Tarih kelimesinin menşei etrafında, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Mart-Haziran 1927, C. 5, sayı 4-5, sh. 486-487
49. Üç Sami Vâzı-ı Kanun, *Hukuki Bilgiler Mecmuası*, Nisan 1927, Yıl 1, sayı 8, sh. 491-499
50. Hommes et choses Juifs Portugais en Orient (Doğu'da Portekizli Yahudi-

HAYATI VE ESERLERİ Yirmiüç

- ler ve şeyler), *Hamenora*, Haziran 1927, C.V, sayı 6, 269-284
51. İskender-i Zülkarneyn, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Ağustos 1928, C. 6, sayı 3, sh. 446-448
52. Les dix tribus perdues d'Israël (İsrail'in kaybolmuş on kabilesi), *Hamenora*, Ekim-Kasım 1928, C.VI, sayı 10-11, sh. 338-348
53. Tashiğ ve İtzar, *Darülfünun Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, Teşrin-i Evvel 1928, Yıl 6, sayı 4, sh. 589
54. Un nouveau document historique sur le prétendu meurtre rituel de Damas et de Rhodes (Rodos ve Şam kan iftiraları ile ilgili yeni bir tarihi belge), *Hamenora*, 1930 Şubat, C.VIII, sayı 2, sh 55-58
55. Sir Moses Montefiore devant le Sultan Abdül Mejid (Sultan Abdülmecit önünde Moses Montefiore), *Hamenora*, 1930 Mart-Nisan, C.VIII, sayı 3-4, sh. 101-103
56. Les traductions Arméniennes de la Bible (Kitab-ı Mukaddes'in Ermenice çevirileri), *Hamenora*, 1930 Haziran, C.VIII, sayı 6, sh. 214-215
57. La population Juive de Turquie (Türkiye'nin Yahudi nüfusu), *Hamenora*, 1930 Temmuz, C.VIII, sayı 7, sh. 246-248
58. Un Turcologue Juif, Arthur Lumley Davids (Bir Yahudi Türkolog, Arthur Lumley Davids), *Hamenora*, 1930 Ağustos-Eylül, C.VIII, sayı 8-9, sh. 266-268
59. Données anthropologiques sur les Juifs de Constantinople (İstanbul Yahudileri üzerine antropolojik veriler), *Hamenora*, 1930 Ağustos-Eylül, C.VI-II, sayı 8-9, sh. 269-274
60. Un mathématicien Juif: Hodja Ishak Efendi (Bir Yahudi matematikçisi: Hoca Ishak Efendi, *Hamenora*, 1930 Aralık, C.VIII, sayı 12, sh. 358-361
61. Historique de la reconnaissance officielle des grands-rabbins de Turquie (Türkiye Hahambaşılarının resmen kabul edilmelerinin tarihçesi), *Hamenora*, 1931 Ocak-Mart, C.IX, sayı 1-3, sh. 2-4
62. Deux Firmans Politiques (İki siyasi ferman), *Hamenora*, 1931 Nisan-Mayıs-Haziran, C.IX, sayı 4-5-6, sh. 82-87
63. Quatre encycliques de l'Église orthodoxe sur la calomnie du meurtre rituel (Kan iftirası üzerine Ortodoks Kilisesi'nin dört bildirgesi), *Hamenora*, 1931 Temmuz-Eylül, C.IX, sayı 7-9, sh. 161-166
64. Un document relatif au service militaire des Juifs de Turquie (Türkiye Yahudileri'nin askerlik hizmetleri ile ilgili bir belge), *Hamenora*, 1931 Ekim-Aralık, C.IX, sayı 10-12, sh. 212-216

65. Un document relatif à l'élaboration du "Hahamname Nizamnamesi" (Hahamname Nizamnamesi ile ilgili bir belge), *Hamenora*, 1932 Ocak-Mart, C.X, sayı 1-3, sh. 18-21
66. Moïse à la lumière de l'histoire (Tarihin ışığında Musa), *Hamenora*, 1932 Temmuz-Ağustos-Eylül, C.X, sayı 7-8-9, sh. 264-268
67. Abdul Hamid II et le Sionisme (II. Abdülhamid ve Siyonizm), *Hamenora*, 1933 Ocak-Şubat-Mart, C.XI, sayı 1-2-3, sh. 2-15
68. Les Pacradounis ou une secte Arméno-Juive (Pakraduniler veya Ermeni-Yahudi bir mezhep), *Hamenora*, 1933 Ocak-Şubat-Mart, C.XI, sayı 1-2-3, sh. 16-23
69. Trois documents officiels Turcs (Üç resmi Türk belgesi), *Hamenora*, 1933 Temmuz-Ağustos-Eylül, C.XI, sayı 7-8-9, sh. 188-192
70. Don Joseph Nassi et le Patriarche Grec Orthodoxe de Constantinople (Don Jozef Nassi ve İstanbul Ortodoks Rum Patriği), *Hamenora*, 1933 Nisan-Mayıs-Haziran, C.XI, sayı 4-5-6, sh. 115
71. Deux Sultanes de sang Juif (Yahudi kanı taşıyan iki sultan), *Hamenora*, 1933 Nisan-Mayıs-Haziran, C.XI, sayı 4-5-6, sh. 116
72. Les Juifs d'Angora (Ankara Yahudileri), *Hamenora*, 1933 Ekim-Kasım-Aralık, C.XI, sayı 10-11-12, sh. 240-248
73. Les Juifs d'Amassia (Amasya Yahudileri), *Hamenora*, 1934 Ocak-Şubat-Mart, C.XII, sayı 1-2-3, sh. 2-6
74. Les Juifs de Tokat (Tokat Yahudileri), *Hamenora*, 1934 Nisan-Mayıs-Haziran, C.XII, sayı 4-5-6, sh.
75. Les Medecins du palais (Saray hekimleri), *Hamenora*, 1934 Nisan-Mayıs-Haziran, C.XII, sayı 4-5-6, sh. 66-68
76. Un poème Arménien sur Sabbetai Sevi (Sabetay Sevi hakkında Ermenice bir şiir), *Hamenora*, 1934 Temmuz-Ağustos-Eylül, C.XII, sayı 7-8-9, sh. 133-146
77. Abdul Hamid II et Sabbetai Sevi (II. Abdülhamid ve Sabetay Sevi), *Hamenora*, 1934 Temmuz-Ağustos-Eylül, C.XII, sayı 7-8-9, sh. 147-150
78. Ce qu'il y avait dans l'acte d'exemption accordé aux Juifs par le Sultan Mehmed II le Conquérant 1451-1481 (Fatih Sultan Mehmet tarafından Yahudilere verilen muafiyet belgesinde olanlar), *Hamenora*, 1935 Ocak-Şubat-Mart, C.XIII, sayı 1-2-3, sh. 2-5
79. Turcs et Juifs à Malte (Malta'da Türkler ve Yahudiler), *Hamenora*, 1935 Ocak-Şubat-Mart, C.XIII, sayı 1-2-3, sh. 6-7

HAYATI VE ESERLERİ Yirmibeş

80. Marranes Iraniens (İranlı dönmelet), *Hamenora*, 1935 Mayıs-Haziran, C.XIII, sayı 5-6, sh. 102-115
81. A propos d'un poème Arménien sur Sabbetai Sevi (Sabetay Sevi hakkında bir Ermenice şiir hakkında), *Hamenora*, 1935 Mayıs-Haziran, C.XIII, sayı 5-6, sh. 116-119
82. Un document Grec sur Sabbetai Sevi (Sabetay Sevi hakkında Yunanca bir belge), *Hamenora*, 1935 Mayıs-Haziran, C.XIII, sayı 5-6, sh. 120-122
83. Prosélytes de marques à Constantinople (İstanbul'da Yahudiliğe dönenler arasında ünlü adlar), *Hamenora*, 1935 Mayıs-Haziran, C.XIII, sayı 5-6, sh. 123
84. La presse Judéo-Espagnole mondiale (Yahudi İspanyolcası dilinde dünya basımı), *Hamenora*, 1935 Temmuz-Ağustos-Eylül, C.XIII, sayı 7-8-9, sh. 186-199
85. Les habitations Juives d'İstanbul au 16ème siècle (16. yüzyılda İstanbul'da Yahudi yerleşim yerleri), *Hamenora*, 1935 Temmuz-Ağustos-Eylül, C.XI-II, sayı 7-8-9, sh. 200
86. Une poésie en cinq langues (Beş dilde bir şiir), *Hamenora*, 1935 Ekim-Kasım-Aralık, C.XIII, sayı 10-11-12, sh. 259-261
87. Don Salamon Aben Yaeche, Duc de Metelin (Metelin dükü Don Salamon Aben Yaeche), *Hamenora*, 1935 Ekim-Kasım-Aralık, C.XIII, sayı 10-11-12, sh. 254-256
88. Deux firmans concernant les costumes des Juifs de Turquie du 16ème et 17ème siècles (16. ve 17. yüzyılda Türkiye Yahudilerinin kıyafetleri ile ilgili iki ferman), *Hamenora*, 1935 Ekim-Kasım-Aralık, C.XIII, sayı 10-11-12, sh. 257-258
89. Firman concernant l'interdiction au XVIème siècle d'achat d'esclaves par les Juifs (16. yüzyılda Yahudiler'in esir almasını yasaklayan ferman), *Hamenora*, 1936 Ocak-Şubat-Mart, C.XIV, sayı 1-2-3, sh. 2-3
90. Le Dr. Abraham Schalom Yahuda (Dr. Abraham Şalom Yahuda), *Hamenora*, 1936 Ocak-Şubat-Mart, C.XIV, sayı 1-2-3, sh. 3-4
91. Trois sentences de Scheih-ul-Islam concernant les Juifs (Şeyhü'l-İslam'ın Yahudiler ile ilgili üç fetvası), *Hamenora*, 1936 Nisan-Mayıs-Haziran, C.XIV, sayı 4-5-6, sh. 82-84
92. Dr. Cecil Roth, *Hamenora*, 1936 Nisan-Mayıs-Haziran, C.XIV, sayı 4-5-6, sh. 84
93. Le premier "Arkalık" accordé à un Juif (Bir Yahudiye verilen ilk "Arka-

- lık"), *Hamenora*, 1936 Nisan-Mayıs-Haziran, C. XIV, sayı 4-5-6, sh. 85-87
94. Deux firmans concernant la Gabelle (Vergilerle ilgili iki ferman), *Hamenora*, 1936 Temmuz-Eylül, C. XIV, sayı 7-9, sh. 122-127
95. La vente de café à Istanbul au commencement du 17ème siècle et les Juifs (17. yüzyıl başlarında İstanbul'da kahve satışı ve Yahudiler), *Hamenora*, 1936 Ekim-Kasım-Aralık, C. XIV, sayı 10-11-12, sh. 158
96. A propos de Sabbetai Sevi (Sabetay Sevi üzerine), *Hamenora*, 1936 Ekim-Kasım-Aralık, C. XIV, sayı 10-11-12, sh. 159-162
97. Deux firmans (İki ferman), *Hamenora*, 1937 Ocak-Şubat-Mart, C. XV, sayı 1-2-3, sh. 2
98. Le défi à l'histoire Juive (Yahudi tarihine meydan okuma), *Hamenora*, 1937 Ocak-Şubat-Mart, C. XV, sayı 1-2-3, sh.
99. Les Juifs d'Istanbul sous Mahomet le Conquérant (Fatih Sultan Mehmet yönetimi altında İstanbul Yahudileri), *Hamenora*, 1937 Nisan-Mayıs-Haziran, C. XV, sayı 4-5-6, sh. 42-46
100. Firman concernant la construction de l'école "Or Yehuda" ("Or Yehuda" okulunun inşaatı ile ilgili ferman), *Hamenora*, 1937 Nisan-Mayıs-Haziran, C. XV, sayı 4-5-6, sh. 46-48
101. Kamal Atatürk et les Juifs (Kemal Atatürk ve Yahudiler), *Hamenora*, 1937 Temmuz-Ağustos, C. XV, sayı 7-8, sh. 99
102. Les Synagogues d'Istanbul (İstanbul Sinagogları), *Hamenora*, Temmuz-Ağustos, C. XV, sayı 7-8, sh. 100-113
103. Les quartiers Juifs d'Istanbul avant la conquête Turque de cette ville en 1453 (İstanbul'un 1453'de fethinden önce Yahudi mahalleleri), *Hamenora*, 1937 Eylül-Ekim-Kasım, C. XV, sayı 9-10-11, sh. 150-153
104. Les Juifs de Turquie au 17ème siècle (17. yüzyılda Türkiye Yahudileri), *Hamenora*, 1937 Eylül-Ekim-Kasım, C. XV, sayı 9-10-11, sh. 153
105. Vatandaş, Türkçe konuş, *La Boz de Türkiye*, 1 Ağustos 1939, sayı 1, sh. 17
106. Les Juifs des îles de la Mer de Marmara (Marmara Denizi adaları Yahudileri), *La Boz de Türkiye*, 15 Ağustos 1939, sayı 2, sh. 36
107. Les Juifs de l'Archipel des Princes (Prens Takımadaları Yahudileri), *La Boz de Türkiye*, 1-15 Eylül 1939, sayı 3-4, sh. 66
108. Les Juifs du Vilayet de Hatai I-II-III-IV (Hatay vilayeti Yahudileri I-II-III-IV), *La Boz de Türkiye*, 1, 15, 29 Ekim ve 15 Kasım 1939, sayı 5-6-7-8, sh. 80, 100, 128 ve 147
109. Fouad Pacha et le Comte de Camondo (Fuat Paşa ve Kont Kamondo), *La*

- Boz de Türkiye, 1 Aralık 1939, sayı 9, sh. 163
110. Histoire de la fondation du séminaire Israélite d'Istanbul I-II-III (İstanbul Yahudi seminerinin kuruluşu ile ilgili tarihçe I-II-III), *La Boz de Türkiye*, 15 Aralık 1939 ve 1, 15 Ocak 1940, sayı 10-11-12, sh. 184, 202 ve 224
111. Firman concernant le cimetière Juif d'Üsküdar (Üsküdar Yahudi mezarlığı ile ilgili ferman), *La Boz de Türkiye*, 1 Şubat 1940, sayı 13, sh. 242
112. L'origine du nom de famille "Elkus" ("Elkus" soyadının menşei), *La Boz de Türkiye*, 15 Şubat 1940, sayı 14, sh. 261
113. Firman concernant la Synagogue d'Ortakeuy (Ortaköy Sinagogu ile ilgili ferman), *La Boz de Türkiye*, 1 Mart ve 1 Nisan 1940, sayı 15 ve 17, sh. 284 ve 322
114. Le centenaire de la calomnie du meurtre rituel de Rhodes (Rodos kan iftirasının yüzüncü yılı), *La Boz de Türkiye*, 15 Mart 1940, sayı 16, sh. 304
115. Ce qu'il y a dans le "Defter" - I-II-III-IV-V-VI-VII-VIII-IX-X ("Defter" de olanlar), *La Boz de Türkiye*, 15 Nisan, 1 ve 15 Mayıs, 15 Haziran, 1 Temmuz, 29 Ekim, 15 Kasım, 1 ve 15 Aralık 1940, sayı 18, 19, 20, 21, 22, 23, 31, 32, 33 ve 34, sh. 341, 364, 383, 403, 423, 444, 139, 157, 177 ve 198
116. Sous l'Empire de Byzance (Bizans İmparatorluğu yönetimi altında), *La Boz de Türkiye*, 15 Temmuz 1940, sayı 24, sh. 464
117. L'Origine de l'établissement des Juifs en Anatolie - I-II-III (Yahudilerin Anadolu'ya yerleşmelerinin menşei I-II-III), *La Boz de Türkiye*, 15 Ağustos, 1 Eylül, 1 Ekim 1940, sayı 26, 27, 30, sh. 34, 55, 114
118. Namık Kemal ve Yahudiler, *La Boz de Türkiye*, 15 Ocak 1941, sayı 36, sh. 227
119. Le Berat d'un grand-Rabbin de l'empire Ottoman (Osmanlı İmparatorluğu'nun bir Hahambaşı'nın Beratı), *La Boz de Türkiye*, 1 ve 15 Ocak, 1 ve 15 Şubat, 1 Mart 1941, sayı 35, 36, 37, 38, 39, sh. 220, 239, 261, 280, 301
120. La vitalidad del pueblo Judío (Yahudi halkının dinamizmi), *La Boz de Türkiye*, 15 Mart 1941, sayı 40, sh. 322
121. Un Poème d'amour ou les amours de l'Albanais Dimo avec la juive Mercada I-II-III-IV-V-VI (Bir aşk şiiri veya Arnavat Dimo ile Yahudi Merkada'nın aşkları), *La Boz de Türkiye*, 15 Mart, 1 ve 15 Nisan, 1 ve 15 Mayıs, 1 Haziran 1941, sayı 40, 41, 42, 43, 44, 45, sh. 316, 337, 362, 379, 402, 420
122. Rosch ha-Schana et Kippour a Rhodes en 1528 (1528'de Rodos'ta Roşaşana ve Kipur bayramları), (*) *La Boz de Türkiye*, 15 Ekim 1946, sayı 167, sh. 85

(*) Roşaşana ve Kipur Yahudilerin dini iki büyük bayramları olup, Roşaşana dini yılbaşı, Kipur ise oruç gündür.

123. La vie politique de Daoud Efendi Molho (Davud Efendi Molho'nun siyasi hayatı), *La Boz de Türkiye*, 29 Ekim 1946, sayı 168, sh. 98-99
124. En meldando una tarjeta postal (Bir posta kartını okurken), *La Boz de Türkiye*, 1 Aralık 1946, sayı 168, sh. 116
125. Daoud Efendi Molho et le Dr. Theodor Herzl (Davud Efendi Molho ve Dr. Theodor Herzl), *La Boz de Türkiye*, 1 Aralık 1946, sayı 169, sh. 122
126. Contribution à l'histoire de l'imprimerie et du journalisme Juif à Jérusalem (Kudüs'te Yahudi gazetecilik ve basımcılık tarihine katkı), *La Boz de Türkiye*, 15 Aralık 1946, sayı 170, sh. 132-133
127. Histoire des Juifs de Rhodes, Chio, Cos, etc. - Histoire des Juifs d'Anatolie, Vol. II (Rodos, Kos, İstanköy vb. Yahudilerin tarihi - Anadolu Yahudileri tarihi C. 2), *La Boz de Türkiye*, 15 Ocak 1947, sayı 171, sh. 163-164
128. Le quartier Juif d'Emineuneu et la Mosquée "Yeni Djami" (Yeni Cami ve Eminnt Yahudi mahallesi), *La Boz de Türkiye*, 1 Mart 1947, sayı 147, sh. 198
129. Le Puits à Chainettes d'Ortakeuy et la question de "Tschlih" (Ortaky'deki Zincirlikuyu ve gnahları atma meselesi), *La Boz de Türkiye*, 15 Nisan 1947, sayı 177, sh. 229
130. La construction de la mosquée "Sleymaniye" et la petite maison Juif. Le Roi Ahab et la Vigne de Naboth/Navot (Sleymaniye Cami'nin kuruluş ve kk Yahudi evi. Kral Ahab ve Nabot bağı), *La Boz de Türkiye*, 15 Mayıs 1947, sayı 179, sh. 265-266
131. El menester de una bibliotheca comunala (Bir Cemaat kütüphanesinin gereklilięi), *La Boz de Türkiye*, 1 Haziran 1947, sayı 180, sh. 278-279
132. Comment fut fondé l'Aurore (L'Aurore nasıl kuruldu), *La Boz de Türkiye*, 15 Haziran 1947, sayı 181, sh. 297-298
133. Les Juifs de l'île de Samos (Samos Adası Yahudileri), *La Boz de Türkiye*, 1 Temmuz 1947, sayı 182, sh. 313-314
134. Como estan lavorando? (Nasıl çalışıyorlar?), *La Boz de Türkiye*, 15 Temmuz 1947, sayı 183, sh. 328
135. Midhat Paşa et les Juifs (Mithat Paşa ve Yahudiler), *La Boz de Türkiye*, 1 ve 15 Ağustos 1947, sayı 184 ve 185, sh. 14 ve 30
136. Contribution à la biographie du feu Lucien Sciuto (Mteveffa Lucien Sciuto'nun biyografisine katkı), *La Boz de Türkiye*, 15 Ekim 1947, sayı 189, sh. 92-93

137. Le Juif vivant ou mort même détesté est un "symbole d'abondance de bonheur" chez les classes superstitieuses (Hurâfeci kesimlerde, ölü veya hattâ diri bir Yahudinin lânetlenmesinin "bolluk ve mutluluk sembolü" olması), *La Boz de Türkiye*, 1 Aralık 1947, sayı 172, sh. 163
138. Al entorno de "Türkler ve Yahudiler". Las grandes organizaciones Judias Mundiales, I-II ("Türkler ve Yahudiler" vesilesi ile dünyadaki büyük Yahudi organizasyonları), *La Boz de Türkiye*, 1 Aralık 1947 ve 1 Ocak 1948, sayı 192 ve 194, sh. 143 ve 178
139. Veinto y cinco años de periodismo. La actividad periodística de senior Albert Cohen (Yirmibeş yıllık gazetecilik, Albert Cohen'in gazetecilik faaliyetleri), *La Boz de Türkiye*, 15 Şubat 1948, sayı 197, sh. 231
140. La fin de la bibliotheca de Elmaleh (Elmaleh kütüphanesinin sonu), *La Boz de Türkiye*, 15 Mart 1948, sayı 199, sh. 271
141. A proposito de un grande sinistro la "Hazinura Cientifica" de Abraham Elmaleh (Bir büyük felaket vesilesi ile Abraham Elmaleh'in "bilimsel hastahğı"), *La Boz de Türkiye*, 15 Nisan 1948, sayı 204, sh. 301
142. E. Sichein - La Treizième Côte (E. Sichein - Onüçüncü Kaburga Kemiği), *La Boz de Türkiye*, 15 Mayıs 1948, sayı 203, sh. 337
143. En 1804, un incendie détruisit onze synagogues à Haskeuy (1804'te bir yangın Hasköy'de onbir sinagogu tahrip etti), *La Boz de Türkiye*, 15 Haziran 1948, sayı 205, sh. 370-371
144. Hekim Yacoub/Le Médecin Yacoub (Hekim Yakup), *La Boz de Türkiye*, 15 Eylül 1948, sayı 210, sh. 62
145. Sabetay Sevi hakkında Ermenice bir şiir, *Tarih ve Toplum*, 1991 Aralık, sayı 96, sh. 44-49
146. Salomon Abraham Rozanes (Şelomo Rozanes), *Tiryaki*, 1995 Mart-Nisan, sayı 8/9, sh. 59-60

DİPNOTLAR

1. Evrensel Yahudi Birliği anlamına gelen ve Fransız Yahudilerinin Orta Doğu Yahudilerini kültürel ve mesleki açılardan kalkındırmak için kurdukları bir Yahudi yardım teşkilatı. Bu teşkilat Orta Doğu'da Fransız dilinde eğitim veren okullar kurmuştur.
2. Dr. Avner Levi, *Kahire'de gazetecilik yılları ve Avram Galanti*, *Tarih ve Toplum*, Eylül 1996, sayı 153, sh. 13-22

3. Daha fazla bilgi için bkz. Avner Levi, *Elza Niyego olayı ve Türk-Yahudi ilişkilerine yeni bir bakış*, Toplumsal Tarih, Ocak 1996, sayı 25, sh. 23-27
4. Naim Güteryüz, *Türk Yahudileri Tarihi -I*, Gözlem A.Ş., 1993, sh. 12
5. İrvin Cemil Schick, *Osmanlılar, Yahudiler ve Azınlıklar tarihi*, Tarih ve Toplum, sayı 29, sh. 34-42